

Nederslag begaan aan Toenis Gerritsen Voss te Nunspeet in 1615.

Getuigenverklaringen en aanvullende aantekeningen uit diverse bronnen.

In meerdere archiefstukken komen getuigenverklaringen en notities voor die licht werpen op deze zaak. Opmerkelijk is dat het Gelders Archief in de zaakomschrijving abusievelijk Johan Cornelissen Vierholt aanwijst als de veroordeelde en terechtgestelde dader. Dit is onjuist. In werkelijkheid was Cornelis Jansen Vierholt slechts een getuige van het conflict dat uitmondde in de fatale steekpartij, waarbij Toenis Gerritsen Voss om het leven kwam door toedoen van Jan Corneliss Muijs uit Harderwijk.

Deze Toenis Gerritsen Voss was vrijwel zeker identiek aan Toenis Gerritsen, eigenaar van het Herengoed *Blanckerts Erve*. Hij liet vermoedelijk geen directe nazaten na. Na zijn overlijden werd het goed door zijn erfgenamen verkocht aan Pouwel van Arnhem, landrentmeester-generaal van Gelderland, en diens echtgenote Juffer Hennica van Golsteijn. Onderaan dit artikel vindt u een beknopte kwartierstaat.

Uit het proces dossier:

Nederslach a^o 1615 den 10 Aprilis by Jan Corneliss Muijs begaen aen Toenis Gerritss Vosch

Ick Gerrit van Coet Scholtis des Ampts Ermel, in affwesen des Edlen ende Erentfesten Jonckeer Johan van Scherpenseel Landtdrost opde Veluwe, in stat des heeren, und in conformiteit van het gereformeerde Lantrecht op veluwen, goede ende geloofweerdige Informatie te nemen alleer den doeden ter eerden koeme, ofte begraven worden, over den Nederslach bij Jan Cornelissen Muijs opten x^{den} Aprilis xvi^c vijffthien tot Nunspeet ande persooene van Toenis Gerritsen Voss begangen, doe kondt, unde certificeere mits desen vuer de gerechte waerheijt, dat vur mij Scholtis in, qualiteit vurss ende ondergemelte gerichtsluiden erschenen sijnen durch rechten dwanck und getuijchenisse der waerheijt te geven. behooren vuer geboedet sijnde, dese onderschreven respectie getuijgen, we welcke nae vuerstaende ernstliche prae advisatie van den strafe des meijneedts van het ghene sij gehoort, ende van desen nederslach gesien hebben, ondervraecht sijnde, hebben verclaert ende bij solemneelen Eede geaffirmeert waerafftich te sijn als volcht:

Cornelis Jansen Vierholt sijnes olders ombtrent twee unde dertich iaren verclaert waerafftich te sijn, dat hij op Manendach den x^{den} Aprilis lestleden des afftermiddages ombtrent twee uhren, inden dorpe Nunspeet ten huijse van Gerrit Janssen ten Holte gecoemen sij, umb mit het geselschap ene kanne biers te drincken, alwaer hij getuijge navlix een half uhre inden gelaege geseten sijnde, heeft sich sekeren twijst mit quaede woorden tusschen rende Egbers van Hierde, ende drees willemss van Nunspeet verheven, sulx dat drees vurss mi teen vuijst offte cop mit bier nae rende sloege offte worpe, ende om onlust Verners te vermijden hadde gerrit then holte de weert aldaer, rende Egbers vuijt de camer gebracht, ende dselve gescheijden, in welcke oploop hij gesien heeft dat Toenis Gerritsen Voss mite ne tinnen kanne worpen, ende dat dselve Toenis bij enen stoel ter Eerden sanck, ende gesteken was, lopende Jan Cornelissen Muijs ter Camere ende voorts ten huijse vuijt, ende heeft niet gehoort dat dselve enige woorden offte twijst gehat hebben,

Lubbert Wolterss olt, soe hij verclaerden, twee unde twijntich iaren, Secht dat hij deposant mit Cornelis vierholt thonis Gerritsen nedergeslagen vurss ende andrees willemss in het selve gelach sij gecoemen, ende alss ombtrent dselve een half uhre aldair geseten waren, sijnen aldair enige twijstige woorden entresen tusschen rende Egbert scheenen soene, ende Drees willemss, over sulx dat drees vurss mit enen copgen mit bier worpe nae Rende vurgemelt, ende alss rende sijn mesch wilde trecken quam de weert gerrit then holte Janss umb vrede te nemen ende te scheijden, ende brachte rende vuijt de Caemer, twelck gescheet sijnde, heeft hij getuijge well gesien, dat Jan Cornelissen Muijs sijn mesch inde hant hebbende ter camera vuijt liep, ende dat Toenis gerritss Voss gesteken sijnde, bij enen stoel was nedergestoucken, alwair hij bij den weert ende gerrit aertss van Elspeet opgeheven, ende om vuijt te bloijen, over een stoel geleijt worde, daer hij strax is gestorven, heeft niet gehoort dat dselve enige woorden offte twijst gehat hebben,

Gerrit Jansen ten Holte olderdombs acht unde veertich iaeren getuiget waerafftich te sijn, dat opten x^{den} Aprilis xvi^c ende vijffthien tot sijnen huijse des naemiddages vergaert sijnen geweest, enige gelaechs luijden um bene kanne biers te drincken, ende nae dat dselve enen cleijnen tijt bijden anderen sijnen geweest, hebben rende Egbers ende drees willemss enige twijstige woorden gegregen, also dat mite ne kanne ende cop geworpen worde, dan heeft niet gesien wije sulx dede ende siende dat Tonis gerritss op sijn beenen over eijnde stonde, ende seer flaew worde greep hem bij sijn arm om hem optehouden unde dat Aelt tijmenss tegen deponent seijde: Thoenis is gesteken, daerop hij deposant hem Thoenis sijn wambois opdoende, hadde hij enen steeck in sijn lochter borst, ende hem leggende over een stoel om vuijt te bloijen bleeff daetlicken doet, Immittels hij mit desen gewonden besich sijnde, leep Jan Cornelissen Muijs ter cameran ende voorts ter vuer dueren vuijt, heeft niet gehoort, dat Jan vurss hantdadige mit den nederslagenen enich woort heeft gehat hebbende hem sonder enige woorden offte wederwoorden also gesteken

Hermen Henricksen olt een undtwijntich iaren affirmeert waer te sijn, dat hij mede op Manendach den x^{den} Aprilis tot Nunspeet inden vurss gelaege geweest is, ende nae dat daer enigen twijst entresen was, heeft gesien dat Toenis Gerritsen nedergeslagen mit ene bier kanne worpen nae Rende Egberts scheenen soene, over sulx dat jan cornelissen Muijs besijden hem Thonis staende sijn mesch getrocken, hem enen steeck in sijne lincker borst gegeven sonder enige woorden te hebben, sulx dat hij Thonis verwonde, strax bij enen stoel nedergesoncken, ende gestorven sij,

Peter Henricksen den Jongen olderdombs vier ende veertich iaeren, secht mede waerafftich te sijn, dat op Manendach den x^{den} Aprilis des naemiddages ombtrent vier uhren Jan Cornelissen Muijs bij hem getuijge sij gecoemen opten wech bij Lubbert Hoemans ende hem hadde lateen sien sijn mesch daer het bloet noch om sat, daermede hij Toenis Gerritss Voss gesteken hadde,

Twelck sij vurss getuijgen alsoe waerafftich te sijn, ende haer well bewost te wesen. gesecht, verclaert, ende naemaels bij solemneelen Ede tot Godt Almechtich ende sijn hillige woort bestediget hebben, gevenden redenen van wetenschap hier an ende mede present geweest te hebben, ende tghene dselve hier vuer verhaelt gesien te hebben, In oirconde der waerheijt hebbe Ick Scholtis in statt ende van wegen des heeren in qualiteijt vurss, dese mit mijne gewoontliche signature ende opgedruckte segel in spatio deses, bevestiget, ende bij de gerichtsluijden over dese present mede onderteickent. Actum Nunspeet den xi^{den} Aprilis xvi^c vijffthien /

G Van Coet Cornelissen

Tilemannus Mijlius

Gerrit ten Holt

ARNHEM:

Den 19^{den} Aprilis xvi^c en seshien,

Jan Cornelissen, olt 22 oft 23 jaren gebaren burgers sone van Harderwijck

Bekent verleden jaer in Aprili te gast geweest te sijn tot hartger opten Mesenbergh to Nunspeet

Ende nae dat sij op Paesmanendagh te kerken waren geweest, dat hij mit Ren Egbertz ende Wilhem Muller gegaen is, om ene kanne biers om ene kanne biers te drincken tot Gerrit ten Holten Janssoon Alwaer tot haer int gelaech angecommen sijn Aelt hummingen Dries Willems Renne Egbertz Schenensoon ende Thonis Geritzen, tusschen die welcke twist ent, soude nemtplick tusschen Renne ende Dries Wil hems sulx dat Dries nae Renne smeeth mit enen cop mit bier, ende Thonis Gerritzen nae Renne mite ene kan, daer van Ren een gath indie scheen kreegen, ende Ren een mep toekende dat hij buijten die deure worde gestoten Ende so die andere drie op Ren wollen vallen, dat hij confessant sijn mes getrocken om Ren bij te stan, als wesende sijn goede bekende daer hij dickwils int velt heijde mede placht te maeijen,

Bekent dat hij Thonis Gerritzen geen mes indie handt heeft seen hebben, ended dat hij Confessant Thonis in sijn borst gesteken daer Thonis aff gestorven is,

Is acht weken achter campen opt eijlandt gewest, ende drie weken in Camper Veen, daer hij wat gelts verdient hebbende, weder naer hujs gekeert is om sijn huijsvrow t' selve te brengen, ende als enigen tijt daer nae inde Veluwe is gebleven,.

Bekent an^o 1613 to Nunspeet gevochten te hebben mit Jan Pannekoeck, dan dat hij daer toe gedrongen worde,.

Bekent an^o gevochten mit Brant henrix in Ermel om dat hij hem overseijde dat hij holt uijt sijn landt gehaelt hadde, ende voirt mit ene bijl ende greep hem nalopende, dat hij confessant hem ommekeerden, ende Brant mit sijn mes in sijn been wierp

Actum ut supra

(Gelders Archief, 0124 Hof van Gelre en Zutphen, Criminele Procesdossiers 1616, scholt-ambt Ermelo contra Johan Cornelissen Vierholt, doodslag. executie met het zwaard. Inv. 4539).

Uit de rekening van Johan van Scherpenzeel, officier van Justitie:

Ermel

Nieu vande Jaren 1614. 1615 1616

Van dat Jan Cornelissen Muijs dootgesteken heeft gehad Toenis Gerrits Vosch, En is niet gekomen noch te verwachten ter cause dat den delinquant gene goederen en hadde, daer aen niet die thien heeren ponden konde Innen, ende naderhandt Inde Veluwe geapprecheendeert zal mitten sweerde geexecuteert is, T selve hier alles voor – Memorie

Vechtbruecken vanden Jare 1614

Jan Cornelis mit Brandt Henrickss gevochten, worde Brandt verwondet

Rend Egbers ende Drees Wilhemss twistich, worde mit een kop geworpen

(Gelders Archief, 0012 Gelderse Rekenkamer, Rekeningen van Johan van Scherpenzeel, 1581-1617, afgehoord 1583-1618 11 delen, 18de rekening, 1614/1617, inv. 6389).

Jan Cornelissen Muijs:

Jan Cornelissen huwde 8 maart 1615 te Harderwijk met Metghen Gerhardts:

14-10-1623: Ondertrouw Jan Cornelissen van hier met Metghen Gerhardts van Hierden (Trouwboek Harderwijk).

Ze waren dus slechts een maand gehuwd toen hij Toenis Gerritsen Voss doodstak met een mes.

Uit Recognitieboek 143 1611-1618 van Harderwijk:

28-06-1614: Marie Gerrits wed. van Gerrit Francken met haar dochter Marie sch. aan Mette Gerrits voordochter van zal. Gerrit Francken 100 gulden als rest van het transport van $\frac{1}{4}$ huis en hofstede daar Marie nu woont in Hierden. 15-11-1614: Jan Cornelis en Mette zijn wijf kwiteren (Harderwijk, Recognitie Boek 1611-1618, 143).

27-06-1615: Mette Gerrits huisvrouw van Jan Cornelis Muys thans uitheems wonende draagt op aan Marie Gerrits weduwe van Gerrit Francken en dochter ook Marie Gerrits $\frac{1}{4}$ van een huis en hof te Hierden daar zij wonen, waarvan de weduwe reeds $\frac{1}{2}$ en de dochter $\frac{1}{4}$ toekomt, en als oer voors, metten man thans in statu is dat hij niet darf hier te komen, verklaarde Lieffert Aerts en Jan Peters dat zij er bij geweest zijn dat Jan Cornelis die voors. beide Marien bedankte voor de uitrichting (Harderwijk, Recognitie Boek 1611-1618, 143).

**Het is opmerkelijk dat Mette Gerrits niet vermeld dat haar man op dat moment al in hechtenis verblijft. Wellicht uit schaamte? Waarom deed zij afstand van haar vierde deel? Was dit om eventuele kosten of schadevergoeding te betalen aan de nabestaanden van het slachtoffer?*

Kwartierstaat van Toenis Gerrits

Generatie I

1. **Toenis Gerritsen VOSS**, geb. Nunspeet omstr. 1560.

Generatie II

2. **Gerrit Toenissen VOSS**, geb. Nunspeet omstr. 1530.

Generatie III

4. **Toenis Willemsen VOSS** geb. Nunspeet omstr. 1500, tr.

5. **Alijt Schene**, geb. omstr. 1500.

Uit dit huwelijk:

- a. **Claes Toenissen**, geb. Nunspeet omstr. 1530.
- b. **Gerrit Toenissen**, zie 2.
- c. **Willemtgen Toenissen**, geb. Nunspeet omstr. 1530.

1566: Ermelo: Nunspeet: Toenis Vossen (GA, 0124 Hof van Gelre en Zutphen, Stukken betreffende de opneming van de hoeveelheden boekweit, koren en graan, voorradig ten platten lande in Gelre en Zutphen, 1566, inv. 2563).

1607: Ermelo: Nunspeet: Pouwel van Arnhem Landtrentmr. qnd Tonis Willems (GA, 0012 Gelderse Rekenkamer, "Herenguldensboek, by den rentmeester JOHAN GOLTSTEYN overgelevert 1616." Kohieren van de tot de domeinen op de Veluwe behorende heerenguldens (de tot de Batenburgsche pandgoederen behorende inbegrepen), ingekomen 1607-1616" Ermelo, 1607, inv. 1287).

Generatie IV

8. **Willem Claessen**, geb. Nunspeet omstr. 1470, tr. omstr. 1500

9. **N.N.**, geb. Nunspeet omstr. 1470, tr. 1e **N.N.**, geb. Nunspeet omstr. 1460, overl. vóór 1500.

Uit dit huwelijk:

- a. **Claes Willemsen**, geb. Nunspeet omstr. 1500.
- b. **Toenis Willemsen**, zie 4.
- c. **N.N. Willemsen**, geb. Nunspeet omstr. 1500.
- d. **N.N. Willemsen**, geb. Nunspeet omstr. 1500.

±1520: vryluden, Wilhem Claissen vryman habett vrywyff habett iij sonnen ind i dochter besit eyne vryguet ind is ene heele erve ditt hy behilickt hefft myt siene huisvrouw die toe voeren enen man gehad, vryguet, hefft daer sy ij kinderen by hefft i soen ind i dochter die gehilickt to Nunspyt an Egbert Andriessen. Item aen Pelgrum Butzeler to Harderwyck, splitsinge, versath vuit dess vursz erve avermits Wilhem vurg. Vi mudde rogge Item noch voer Willems tyden vyten vurs. Erve versath aen meister Ruederick tHarderwyck vi mudde haveren. Item Steven Blancket woent int Stichts hefft eyne kintsdeell daeran datt hom Wilhem Claissen aff gekofft Item die twe voerkinderen die dochter deell hefft Wilhem affgekofft ende betaelt (GA, 0012 Gelderse Rekenkamer, Lijsten van hoorige en keurmedige personen op de Veluwe, met aantekeningen omtrent die personen en de door hen gebruikte goederen, met behulp van dergelijke registers in het hertogelijke archief opgesteld, (c. 1550) "Harderwijck, Ermell", inv. 1512a).

1526: Ermelo: Nunspeet: Willem Claess (GA, 0001 Hertogelijk archief, Opteykeninge van den beesten geschiet durch gantz Veluwen, register van gehouden paarden, runderen, varkens en schapen, 1526 inv. 1363).

1547: Ermelo: Nunspeet: Willem Claess (GA, 0012 Gelderse Rekenkamer, "Register van den heerengulden ende rijstvoederen in den quartier van Velouwen." 1547, inv. 1285).)

Tekst en transcriptie: JM Goudbeek 29-04-2025.

Bij het gebruiken van gegevens uit deze bewerking voor genealogische of historische doeleinden of ten behoeve van publicaties, in welke vorm ook, word een adequate bronvermelding naar deze bewerking zeer op prijs gesteld.